

Κωστής Κοκκινόφτας

Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου

Η ΕΠΑΝΑΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΣΤΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ ΣΤΑ ΝΕΟΤΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΕΥΧΗΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κατά τα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας, η Ιερά Μονή Σταυροβουνίου, όπως και πολλές άλλες Μονές του νησιού, περιέπεσε σε παρακμή και εγκαταλείφθηκε, με αποτέλεσμα η κτηματική της περιουσία να ενοικιάζεται από τη Μητρόπολη Κιτίου σε κληρικούς ή λαϊκούς. Η κατάσταση αυτή διατηρήθηκε μέχρι το έτος 1889, οπότε εγκαταστάθηκε στα ημιερειπωμένα κτήρια ο Ιεροδιάκονος Διονύσιος Χρηστίδης (1830-1902) από την ενορία του Αγίου Κασσιανού Λευκωσίας, ο οποίος μερίμνησε για την ανακαίνιση των οικοδομημάτων και τη συγκρότηση αδελφότητας, θέτοντας τις βάσεις για τη μετέπειτα ακμή και πνευματική ακτινοβολία της Μονής.

Οι περισσότεροι από τους πρώτους Μοναχούς της αδελφότητας αυτής διακρίνονταν για την αυστηρή τήρηση των πνευματικών τους καθηκόντων και ξεχώριζαν για την απλότητα, την ακτημοσύνη και την πραότητα τους, αρετές που μετέδιδαν, διά του παραδείγματος, στους πολυπληθείς προσκυνητές της Μονής. Σε μια εποχή που το άπαν των εκδηλώσεων της λαϊκής ευσέβειας πολλών Κυπρίων ήταν η μετάβαση στον ναό για να προσκυνήσουν¹, οι επισκέπτες της Μονής Σταυροβουνίου έρχονταν σε επαφή με μία πρωτόγνωρη γι' αυτούς προσευχητική παράδοση, όπως προσέλευση αμέσως μετά το μεσονύκτιο στον ναό για προσευχή,

---

1. «Πρῶτο καθῆκον [τοῦ Κυπρίου χωρικοῦ] εἶναι νά πάη στήν ἐκκλησία τό πρωῖ, τόν σκοπό της βέβαια τόν ἀγνοεῖ, γιατί ἐκεῖ συζητεῖ γιά ὅλα τά ζητήματα τοῦ χωριοῦ, καί τά πολιτικά ἀκόμα, γιά τά νέα τῆς ἐβδομάδος, καί, ἀφοῦ ἀνάγη τό κερί του καί προσκυνήση, τό ἅπαν τῆς πίστεώς του καί τῆς λατρείας του, στέκεται σέ μία θέση ὡς τό τέλος τῆς λειτουργίας». Βλ. Ιερόθεου Κυκκώτη, «Μία ἐρευνα της ζωῆς των Κυπρίων χωρικών», *Πρωϊνή*, 3.10.1932.

σταυροκοπήματα, γονυκλισίες και επανάληψη της φράσης «Κύριε ελέησόν με»². Σύμφωνα με όσα αναφέρονται σε κείμενα προσκυνητών στον κυπριακό τύπο, στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα, οι Μοναχοί αυτοί ζούσαν βίο ασκητικό, κατά το πρότυπο των κοινοβιακών Μονών του Αγίου Όρους³, και διακρίνονταν για τη φιλοπονία τους και την αρετή της φιλοξενίας⁴.

Πολλοί επισκέπτες θεωρούσαν ότι τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των μελών της αδελφότητας ήταν η εργατικότητα, η υποδειγματική τάξη και κοσμιότητα, και η φιλόξενη και

---

2. «Ὀλίγον μετὰ τό μεσονύκτιον ἀντήχησεν ὑπὸ τοὺς θόλους τῆς Μονῆς τοῦ σημάντρου ὁ ἦχος, καί εἶτα σιγηλῶς ἐκρούσθη ὁ μικρὸς κῶδων. Οἱ μοναχοὶ καλοῦνται εἰς τὸν ὄρθρον· ὁποῖα μυστηριώδης σιγή ἐν τῷ μέσῳ τῆς βαθείας νυκτός! Δέν ἠκούετο ἤδη εἰμὴ τῶν προσευχομένων καλογήρων ἢ ἔρρινος ψαλμοδία· εἰσήλθωμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπὸ τό ἀμυδρὸν φῶς τῶν κανδυλῶν· μόλις διακρίνονται δύο ἢ τρεῖς μοναχοὶ εἰς τό βάθος τοῦ ναοῦ, σοβαροὶ καὶ ἀκίνητοι· σταυροκοποῦμενοι ἢ γονατίζοντες, προσεύχονται χαμηλοφώνως "Κύριε ἐλέησόν με κατὰ τό μέγα ἔλεός σου καί κατὰ τό πλῆθος τῶν ἀνομημάτων μου· Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς». Βλ. Γεώργιου Φραγκοῦδη, «Μία νυξ ἐπὶ τοῦ Σταυροβουνίου», *Αλήθεια*, 29/10.4.1891.

3. «Τὴν Μονὴν ἤδη οἰκοῦσι πέντε ἄτομα, ὧν δύο ἱερωμένοι, τά δ' ἕτερα δόκιμοι, διάγοντα βίον ἀσκητικὸν κατὰ τε τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀκολουθίαν, τὴν δίαιταν τῆς τραπέζης καὶ πᾶσαν τὴν διαγωγὴν, ὅμοιον πρὸς τὸν τῶν Κοινοβίων τοῦ Αγίου Όρους Ἄθω, διδασκόμενα δέ ὑπὸ τοῦ προϊσταμένου μοναχοῦ τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν». Βλ. *Ἐνωσις*, 23/5.10.1894.

4. «Ἐν τῇ Μονῇ ἐνδιαιτῶνται 13-14 μοναχοὶ καὶ δόκιμοι ὑπὸ προϊστάμενον τὸν ἐκ Καϊμακλίου ὀσιώτατον κ. Βαρνάβαν, οἵτινες διακρίνονται ἐπ' ἀρετῇ καὶ φιλοξενία... Ὁ προϊστάμενος, προμνησθεὶς Βαρνάβας, δεξιὸς τυγχάνων ἀγιογράφος ἐνασχολεῖται μετὰ δύο ἐτέρων εἰς ζωγραφικὴν καὶ ἀγιογραφίαν. Οἱ δέ λοιποὶ εἰς διαφόρους γεωργικὰς ἐργασίας, μεθ' ὅλα ὁμως ταῦτα ἢ προσευχὴ οὐδέποτε παραμελεῖται ὑπὸ τῶν ἐργατικῶν τούτων μοναχῶν. Βίος αὐστηρὸς, ὅμοιος πρὸς τὸν ἐν Ἄθω, τηρεῖται». Βλ. *Σάλπιγξ*, 10.9.1905.

προσηνής συμπεριφορά⁵. Ένας μάλιστα από αυτούς διέσωσε και το ακολουθούμενο καθημερινό πρόγραμμα των ιερών ακολουθιών, στα πρώτα χρόνια της ηγουμενίας του διαδόχου του Διονυσίου, Μοναχού Βαρνάβα. Σύμφωνα με τα γραφόμενά του, αμέσως μετά τη δύση του ήλιου, οι Μοναχοί συγκεντρώνονταν από τα διάφορα διακονήματά τους στον ναό για τον εσπερινό. Ακολουθώντας, μετέβαιναν στην τραπεζαρία για να λάβουν το λιτό δείπνο τους, ενώ κάποιος από αυτούς διάβαζε ένα πατερικό ανάγνωσμα. Στη συνέχεια ξεκουράζονταν για μικρό χρονικό διάστημα, πριν να μεταβούν ξανά στον ναό για το απόδειπνο και ακολούθως στα δωμάτιά τους για ύπνο, από όπου εγείρονταν στις τρεις η ώρα για να προσέλθουν και πάλι στον ναό για τον όρθρο και τη θεία λειτουργία. Ο ανωτέρω επισκέπτης προσθέτει επίσης ότι στις μεγάλες γιορτές και τις Κυριακές ετελείτο ολονύκτια αγρυπνία, στην οποία ήταν υποχρεωμένοι να συμμετέχουν και οι προσκυνητές⁶.

Ανάμεσα στους πρώτους Μοναχούς της Μονής στα νεότερα χρόνια περιλαμβάνονταν ο μετέπειτα Ηγούμενος Βαρνάβας (1864-1948) και οι αυτάδελφοί του Ιερομόναχος Γρηγόριος

---

5. «Φιλεργία, τάξις, κοσμιότης καί ἡ μετὰ χάριτος φιλοξενία εἶναι τὰ πραγματικά γνωρίσματα τῆς Μονῆς ταύτης, πολὺ δέ προσφυῶς ὑπὸ πάντων αὕτη χαρακτηρίζεται ὡς μελιτοφόρος κυψέλη». Βλ. *Φωνή της Κύπρου*, 21/3.8.1907.

6. «Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου κατέρχονται εἰς τὸν ναόν καί ψάλλουσι σοβαρώτατα τὸν ἑσπερινόν· μετὰ τὸν ἑσπερινόν κατέρχονται εἰς τὸ ἐστιατόριον, τρώγουσι λιτώτατα μετ' ἀναγνώσεως, ἐγειρόμενοι ἀναπαύονται μικρόν καί εἶτα κατέρχονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἀναγινώσκουσι τὸ μέγα ἀπόδειπνον, ἔπειτα ἀπέρχονται εἰς τὰ δωμάτια τοῦ ὕπνου, ὅπου ἀναπαύονται, καί εἰς τὰς 3 μετὰ τὸ μεσονύκτιον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ψάλλουσι τὸν ὄρθρον καί τὴν λειτουργίαν. Κατὰ τὰς ἐπισημοὺς ἑορτὰς καί Κυριακάς, καί ἰδίως ὅταν ὑπάρχουσι πολλοὶ προσκυνηταί, κάμνουσιν ὀλονύκτιον ἀγρυπνίαν, εἰς ἣν εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ λάβωσι μέρος πάντες οἱ προσκυνηταί». Βλ. *Κυπριακός Φύλαξ*, 1.9.1915.

(1869-1932)⁷ και Μοναχός Καλλίνικος (†1943)⁸ από το Καϊμακλί, οι αυτάδελφοι Μοναχοί Δαμασκηνός (1869-1942) και Παΐσιος (1870-1950) από την Αραδίππου, ο διακριτικός πνευματικός και στυλοβάτης του γυναικείου μοναχισμού Ιερομόναχος Μακάριος (1879-1957) και ο αυτάδελφός του Ιερομόναχος Θεοδόσιος (1890-1960)⁹ από την Ασγάτα, ο μετέπειτα Ηγούμενος Διονύσιος Β΄ (1884-1952) και ο αυτάδελφός του Ιερομόναχος Στέφανος (1896-1978)¹⁰ από τη Γαλάτα, ο Ιερομόναχος και πνευματικός Κυπριανός (1878-1957) από το Δάλι και άλλοι. Σε μεταγενέστερο χρόνο συγκαταλέχθηκαν στους δοκίμους της Μονής ο

---

7. Βλ. «Γρηγόριος Ιερομόναχος», *Ελευθερία*, 11.5.1932· «Γρηγόριος Ιερομόναχος», *Φωνή της Κύπρου*, 14.5.1932· «†Γρηγόριος», *Νέον Έθνος*, 14.5.1932· «Εκ Λάρνακος», *Κυπριακός Φύλαξ*, 18.5.1932· «Κοινωνικά», *Νέα Ισότης*, 21.5.1932, όπου δημοσιεύονται νεκρολογίες του. Επίσης βλ. Ηγουμένου Γερμανού Σταυροβουνιώτη, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, Λευκωσία 1982, σ. 39· Ηγουμένου Αθανασίου Σταυροβουνιώτη, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, Λευκωσία 1987, σ. 76· Κωστή Κοκκινόφτα, «Ο Διονύσιος Χρηστίδης και η επανίδρυση της Μονής Σταυροβουνίου το 1889», *Κυπριακαί Σπουδαί* 70 (2008) 85-87.

8. Ηγουμένου Γερμανού, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 39· Ηγουμένου Αθανασίου, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 81· Κ. Κοκκινόφτα, «Ο Διονύσιος Χρηστίδης και η επανίδρυση της Μονής Σταυροβουνίου το 1889», ό.π., σ. 85.

9. Ηγουμένου Γερμανού, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 40· Ηγουμένου Αθανασίου, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 79. Ο Θεοδόσιος προσήλθε στη Μονή επί των ημερών του Ηγουμένου Βαρνάβα.

10. Ηγουμένου Γερμανού, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 41· Ηγουμένου Αθανασίου, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 79. Και ο Στέφανος προσήλθε στη Μονή επί των ημερών του Ηγουμένου Βαρνάβα.

σύγχρονος Άγιος της Εκκλησίας μας Φιλούμενος (1913-1979)¹¹ από την ενορία του Αγίου Σάββα της κυπριακής πρωτεύουσας, ο οποίος μαρτύρησε στο Φρέαρ του Ιακώβ, το 1979, μαζί με τον αυτάδελφό του Αρχιμανδρίτη Ελπίδιο (1913-1983)¹². Στη συνέχεια, θα παρουσιαστεί ο βίος ορισμένων από τους ανωτέρω Μοναχούς της πρώτης αδελφότητας της Μονής Σταυροβουνίου στα νεότερα χρόνια και οι ασκητικοί τους αγώνες.

Διονύσιος Χρηστίδης

Ο νέος κτήτορας της Μονής Σταυροβουνίου Ιεροδιάκονος Διονύσιος Χρηστίδης υπηρέτησε στα νεανικά του χρόνια στη Μητρόπολη Κιτίου και στη συνέχεια στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Ακολούθως εγκαταστάθηκε στο Άγιον Όρος, όπου εκάρη μεγάλος Μοναχός και διδάχθηκε βυζαντινή μουσική και αγιογραφία. Σε μεταγενέστερο χρόνο, ώριμος πια πνευματικά, ο «ασκητής ζωγράφος», όπως τον αποκαλούσαν οι λόγιοι των χρόνων της Αγγλοκρατίας¹³, επέστρεψε στην Κύπρο και έζησε απομονωμένος σε διάφορα ασκητήρια, όπως πλησίον του χωριού Κόρνος, στις ερημωμένες την περίοδο αυτή Μονές του Αγίου

---

11. Κωστή Κοκκινόφτα, «Ο Νεομάρτυρας Φιλούμενος ο Κύπριος (1913-1979)», *Ορθόδοξη Μαρτυρία* 41 (1993) 34-37· Αρχιμ. Νεκτάριου Ζόμπολα, *Ο Αγιοταφίτης Νεοϊερομάρτυς Φιλούμενος (†29.11.1979)*, Αθήνα 2002 (β' έκδοση, Αθήνα 2004)· Ιεράς Μονής Αγίου Νικολάου (έκδ.), *Ο Άγιος Ιερομάρτυς Φιλούμενος ο Κύπριος*, Ορούντα - Κύπρος 2003 (β' έκδοση, Ορούντα - Κύπρος 2013)· Αριστεΐδη Κουδουνάρη, *Βιογραφικόν Λεξικόν Κυπρίων, 1800-1920*, τ. Β', Λευκωσία 2018, σ. 889-890· Κωστή Κοκκινόφτα, «Οι Γέροντες παιδαγωγοί του Αγίου Φιλουμένου κατά την παραμονή του στην Ιερά Μονή Σταυροβουνίου», *Παρέμβαση Εκκλησιαστική* 44 (2019) 180-185. Για τη διακήρυξη της αγιότητάς του από την Ιερά Σύνοδο του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων, στις 11 Σεπτεμβρίου 2009, βλ. «Η εις το αγιολόγιον της Ορθοδόξου Εκκλησίας κατάταξις του Ιερομάρτυρος Αρχιμανδρίτου Φιλουμένου του Κυπρίου», *Απόστολος Βαρνάβας* 71 (2010) 31-35.

12. Ιεράς Μονής Αγίου Νικολάου (έκδ.), *Ο Γέροντας Ελπίδιος*, Ορούντα - Κύπρος 2018.

13. Ενδεικτικά βλ. Γεώργιου Φραγκούδη, *Κύπρις. Η Κύπρος της σήμερα. Ιστορία της Κύπρου από των μυθολογικών χρόνων μέχρι σήμερα. Τοπογραφία Κύπρου ή περιήγησις ανά την Νήσον*, Αθήνα 1890, σ. 497.

Γεωργίου του Αλαμάνου και του Σταυροβουνίου, καθώς και σε παρακείμενη στη Μονή Τροοδιτίσσης περιοχή, εξασφαλίζοντας τα προς το ζην από την αγιογραφία.

Τελικά, το 1889, όπως έχει αναφερθεί, με την άδεια της Μητρόπολης Κιτίου εγκαταστάθηκε στη Μονή Σταυροβουνίου, την οποία επαναλειτούργησε με βάση το αγιορειτικό τυπικό, επαναφέροντας στην Κύπρο την ξεχασμένη, λόγω των μεγάλων περιπετειών που έζησε ο τόπος, μορφή του κοινοβιακού μοναχισμού. Σύμφωνα με σχετική διάταξη συμφωνητικού εγγράφου, που υπέγραψε με εκπροσώπους της Μητρόπολης Κιτίου, ο Διονύσιος ανάλαβε και την ευθύνη να συγκροτήσει αδελφότητα, τα μέλη της οποίας είχαν την υποχρέωση να πολιτεύονται με βάση κανονισμό, που είχε συνταχθεί κατά το πρότυπο των κοινοβιακών Μονών του Αγίου Όρους. Τότε επανεισήχθη στο νησί ο θεσμός της μοναχικής κουράς, αφού προηγουμένως η ένταξη του υποψήφιου Μοναχού σε αδελφότητα Μονής γινόταν με τη χειροτονία του σε διάκονο, ύστερα από δοκιμασία ορισμένων χρόνων¹⁴.

Μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα και παρά τις πολλές αντιξοότητες, που αντιμετώπισε, ο Διονύσιος κατάφερε, διεξάγοντας εράνους στην Κύπρο, την Αίγυπτο, το Άγιον Όρος και αλλού, να ανοικοδομήσει τα μοναστηριακά κτήρια και το καθολικό, και να προσελκύσει νέους Μοναχούς, οι οποίοι μαθήτευσαν κοντά του και υιοθέτησαν το μοναχικό του ιδεώδες. Εργάστηκε επίσης σκληρά, σε μια περίοδο που η οικονομία του νησιού βασιζόταν αποκλειστικά στη γεωργία και την κτηνοτροφία, ώστε να καταστήσει τη Μονή αυτόρκτη σε αγαθά, φυτεύοντας νέες εκτάσεις και δημιουργώντας κήπους με νομευτικά φυτά και αμπελώνες, και αποκτώντας μικρό κοπάδι γαλακτοφόρων ζώων. Παρά δε τα πολλά καθήκοντα και τους περισπασμούς, που δημιουργούσε ο αγώνας για την ανασύσταση της Μονής, έζησε, κατά την εκεί παρουσία του, βίο αναχωρητικό σε μικρό κελλί στα νότια του μοναστηριακού συγκροτήματος, όπου συνέχισε να ασκεί το διακόνημα του αγιογράφου. Στη Μονή ανερχόταν μόνο τα Σαββατοκυριακά, οπότε μεριμνούσε για την πνευματική

---

14. Ιεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής Κύκκου (έκδ.), *Κανονισμοί*, Λευκωσία 1911, σ. 10· Κωστή Κοκκινόφτα, *Οι Κανονισμοί της Ιεράς Μονής Κύκκου (1746-1979)*, Λευκωσία 2019, σ. 166.

καθοδήγηση της δεκαμελούς αδελφότητας και την επίλυση των διαφόρων διοικητικών ζητημάτων¹⁵. Απεβίωσε στις 28 Φεβρουαρίου 1902, ύστερα από οδυνηρή ασθένεια¹⁶.

Ηγούμενος Βαρνάβας

Σύμφωνα με χειρόγραφο σημείωμα του Διονυσίου, ο διάδοχός του στην ηγουμενία, Βαρνάβας, διέμεινε για μία περίπου δεκαετία στο Άγιον Όρος, όπου εκάρη μεγάλος Μοναχός. Στη συνέχεια, όμως, μετά από πρόσκλησή του, επέστρεψε στην Κύπρο, μαζί με τους αυτάδελφούς του, Γρηγόριο και Καλλίνικο, και εντάχθηκαν στην πρώτη αδελφότητα. Ο Βαρνάβας διακρινόταν για την πνευματικότητά του και ξεχώριζε για την απλότητα και την πραότητα του, εκφράζοντας κατά τον τρόπο αυτό την αυθεντικότητα του εκκλησιαστικού φρονήματος. Ακόμη, ήταν αφιερωμένος στην προσευχή και την άσκηση, και απέφευγε κάθε τιμή και επίδειξη, εμπνέοντας με τον βίο και τον λόγο του. Επίσης, αν και, όταν θα αναλάμβανε την ηγουμενία, πείστηκε για να χειροτονηθεί, εντούτοις προτίμησε, για λόγους ταπεινώσεως, να παραμείνει απλός Μοναχός. Συνέχισε δε, παρά τα βάρη της ηγουμενίας και

---

15. Περισσότερα για τον βίο του Διονυσίου Χρηστίδη βλ. Γέροντος Ιωσήφ, *Πατερικές μορφές της Ι.Μ. Σταυροβουνίου Κύπρου και οι θλίψεις στην ζωή μας*, Θεσσαλονίκη 1979, σ. 15-17· Ηγουμένου Γερμανού, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 38· Ηγουμένου Αθανασίου, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 48-52· Γέροντος Ιωσήφ, *Οσίων μορφών αναμνήσεις*, Θεσσαλονίκη 1995, σ. 15-19· Ιεράς Μονής Σταυροβουνίου (έκδ.), *Η Ιερά Μονή Σταυροβουνίου. Ιστορία - Αρχιτεκτονική - Κειμήλια*, Λευκωσία 1998, σ. 161-165· Κ. Κοκκινόφτα, «Ο Διονύσιος Χρηστίδης και η επανίδρυση της Μονής Σταυροβουνίου το 1889», ό.π., σ. 43-72· Αρ. Κουδουνάρη, *Βιογραφικόν Λεξικόν Κυπρίων (1800-1920)*, ό.π., σ. 920-921. Ειδικότερα για το αγιογραφικό έργο του Διονυσίου βλ. Κώστα Παπαγεωργίου, *Η αναγεννησιακή αγιογραφία στην Κύπρο, τέλη 19ου και 20ός αιώνας*, Κύπρος 2010, σ. 24-36· Κωστή Κοκκινόφτα, «Ο Διονύσιος Χρηστίδης (1830-1902) και το αγιογραφικό του έργο», *Εικονοστάσιον* 4 (2013) 82-90.

16. Βλ. «†Διονύσιος Χρηστίδης», *Ενωσις*, 15/28.3.1902· «†Διονύσιος Χρηστίδης», *Νέον Έθνος*, 16/29.3.1902.

της πνευματικής καθοδήγησης της αδελφότητας, να εργάζεται στο αγιογραφικό εργαστήριο της Μονής, που απέκτησε παγκύπρια φήμη για την υψηλή αισθητική αξία των έργων του¹⁷.

Την περίοδο αυτή η Μονή Σταυροβουνίου γνώρισε μέρες πνευματικής ευφορίας, λόγω της παρουσίας σε αυτή σαράντα μεγαλόσχημων Μοναχών και είκοσι δοκίμων. Τότε, σύμφωνα με ιστορικό της Εκκλησίας της Κύπρου, «στο Σταυροβούνι έλαμψε το γνησιότερο χριστιανικό φώς» και πολλοί Μοναχοί, «απλοί άνθρωποι του λαού, έφτασαν σε ύψη αρετής της αρχαίας Εκκλησίας»¹⁸. Οι επισκέπτες χαρακτήριζαν σε κείμενά τους τους Μοναχούς της Μονής ως πρότυπα «ηρώων χριστιανικής ζωής», που αγωνίζονταν με ζήλο και ομόνοια για την πνευματική τους προκοπή, με βάση το τρίπτυχο νηστεία, εργασία και προσευχή¹⁹.

Η πνευματική αυτή ακμή, όμως, δεν συνοδεύτηκε και με ημέρες οικονομικής άνεσης και η Μονή αντιμετώπισε οξύτατα προβλήματα, λόγω της γενικότερης ένδειας, η οποία μάστιζε την Κύπρο. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα, στις αρχές της δεκαετίας του 1920 ο Ηγούμενος Βαρνάβας και ο Ιερομόναχος Μακάριος να μεταβούν στην Αίγυπτο²⁰ και στην

---

17. Ιωάννη Κασουλίδη, «Η Ιερά Μονή Σταυροβουνίου», στον τόμο: Γεώργιου Σταυρίδη (επιμ.), *Παγκύπριον Ημερολόγιον Ραγιά του έτους 1911*, Κερύνεια 1911, σ. 92.

18. Βενέδικτου Εγγλεζάκη, «Η Εκκλησία της Κύπρου από το 1878 έως το 1955», στον τόμο: Δήμου Λευκωσίας (έκδ.), *Κυπριακά 1878-1955*, Λευκωσία 1986, σ. 53 [= *Είκοσι Μελέται διά την Εκκλησίαν Κύπρου, τέταρτος έως εικοστός αιώνας*, Αθήνα 1996, σ. 605].

19. «Οί άνθρωποι αυτοί καθ' όλον τό έτος νηστεύουν, προσεύχονται καί εργάζονται. Αλλά κυρίως τάς ήμέρας αυτάς, τῶν μεγάλων ήμερῶν τοῦ χριστιανισμοῦ, νηστεύουν καί προσεύχονται νυχθημερόν. Εἶναι οί ἀληθινοί ήρωες τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς, οί ὅποιοι ήρνήθησαν τόν κόσμον μέ τίς χαρές του». Βλ. *Ελευθερία*, 28/10.4.1915.

20. Βλ. «Ευχαριστήριο», *Ελευθερία*, 13/26.2.1921· «Ευχαριστήριο», *Νέον Έθνος*, 18/3.3.1921· «Ευχαριστήριο», *Φωνή της Κύπρου*, 30/5.3.1921, όπου δημοσιεύεται ευχαριστήρια επιστολή του Ηγουμένου Βαρνάβα προς όσους τον βοήθησαν κατά την παραμονή του στην Αίγυπτο.

Αμερική²¹ αντιστοίχως, για τη διεξαγωγή εράνων ανάμεσα στις εκεί ελληνικές κοινότητες. Ακόμη, η Μονή γνώρισε και ημέρες εσωτερικών συγκρούσεων, εξαιτίας του ημερολογιακού ζητήματος, που οδήγησε, στα μέσα της δεκαετίας του 1940, ορισμένους Μοναχούς να αποκοπούν από τους υπόλοιπους και να απειθαρχούν στο Ηγουμενοσυμβούλιο²². Ο Βαρνάβας υποχρεώθηκε τότε να εκδώσει σχετικές ανακοινώσεις και να καταφύγει στα πολιτικά δικαστήρια, αφενός για να διατηρήσει την τάξη στη Μονή και αφετέρου για να προστατέψει τους πιστούς από τις ακρότητες των Παλαιοημερολογιτών²³, που εγκατέλειψαν τελικά τη Μονή, το 1948²⁴.

Στα τελευταία χρόνια της ζωής του ο Βαρνάβας υπέφερε από κήλη, αλλά ουδέποτε παραμέλησε τον ατομικό του κανόνα, όπως και τις διάφορες χειρωνακτικές εργασίες, που

---

21. Για την αναχώρηση και την επιστροφή του Μακαρίου στην Κύπρο γίνεται αναφορά στον τύπο της εποχής. Ενδεικτικά βλ. «Λεμεσιανά - Διάφορα», *Φωνή της Κύπρου*, 20/2.6.1923· «Διάφορα», *Νέον Έθνος*, 27.2.1926· «Μονή Σταυροβουνίου», *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, 31.3.1926. Επίσης βλ. Ανδρέα Τηλλυρίδη (νυν Μητροπολίτη Ναϊρόμπι), «Από την ιστορία της Μονής Σταυροβουνίου. Ανέκδοτα έγγραφα», *Απόστολος Βαρνάβας* 47 (1986) 334-339, 382-384, 48 (1987) 171-174, 254-257, 351-354, 49 (1988) 80-84.

22. «Η Ιερά Μονή Σταυροβουνίου. Τα ανεκτίμητα ιερά κειμήλιά της και διάφοροι επί της ιστορίας της ενεπίγραφοι πλάκες», *Φωνή της Κύπρου*, 22.12.1945.

23. «Η Μονή Σταυροβουνίου ενάγουσα μοναχούς της», *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, 20.11.1945· «Μονή Σταυροβουνίου. Ανακοίνωσις», *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, 8.1.1946· «Οι Παλαιοημερολογίται κινούνται κατά τρόπον σκανδαλώδη», *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, 4.2.1946· «Σκανδαλώδης δράσις των Παλαιοημερολογιτών», *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, 17.4.1946· «Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου. Αργία ιερέων», *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, 9.5.1946· «Ιερά Μονή Σταυροβουνίου», *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, 14.5.1946.

24. «Καθαίρεσις Παλαιοημερολογιτών. Άλλαι αποφάσεις της Ιεράς Συνόδου», *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, 18.9.1948· «Καθιρέθησαν χθες τρεις Παλαιοημερολογίται ιερείς», *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, 16.10.1948· «Παλαιοημερολογιτικόν Ζήτημα», *Απόστολος Βαρνάβας* 7 (1946) 83· «Ζήτημα Παλαιοημερολογιτών», *Απόστολος Βαρνάβας* 9 (1948) 261-265.

συνέχισε να επιτελεί με ζήλο²⁵. Απεβίωσε σε ηλικία 84 χρόνων, στις 17 Φεβρουαρίου του 1948²⁶.

Μοναχοί Δαμασκηνός και Παΐσιος

Δύο άλλοι από τους πρώτους πατέρες της Μονής Σταυροβουνίου στα νεότερα χρόνια ήταν οι αυτάδελφοι Δαμασκηνός και Παΐσιος, οι οποίοι άφησαν φήμη φιλόπων και διακριτικών Μοναχών, που τηρούσαν με σχολαστική ακρίβεια τον μοναχικό τους κανόνα. Αμφότεροι υπήρξαν υποδείγματα απλότητας, υπομονής και υπακοής, και με τον βίο τους κατέδειξαν ότι πνευματική πρόοδος υπάρχει εκεί που υπάρχει πολλή ταπείνωση. Το 1939 μάλιστα, υπακούοντας σε σχετική προτροπή του τότε Τοποτηρητή του αρχιεπισκοπικού θρόνου Μητροπολίτη Πάφου (1930-1947) και μετέπειτα Αρχιεπισκόπου Κύπρου (Ιούν.-Ιουλ. 1947) Λεοντίου, και με την ευλογία του Γέροντά τους, Βαρνάβα, μετέβηκαν, μαζί με ορισμένους άλλους Σταυροβουνιώτες Μοναχούς, στη Μονή της Τροοδίτισσας, την οποία

---

25. Περισσότερα για τον Ηγούμενο Βαρνάβα βλ. Γέροντος Ιωσήφ, *Πατερικές μορφές της Ι.Μ. Σταυροβουνίου Κύπρου και οι θλίψεις στην ζωή μας*, ό.π., σ. 7-10· Ηγουμένου Γερμανού, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 38-39· Ηγουμένου Αθανασίου, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 52-54· Γέροντος Ιωσήφ, *Οσίων μορφών αναμνήσεις*, ό.π., σ. 21-25· Ιεράς Μονής Σταυροβουνίου (έκδ.), *Η Ιερά Μονή Σταυροβουνίου. Ιστορία - Αρχιτεκτονική - Κειμήλια*, ό.π., σ. 165-168· Κ. Κοκκινόφτα, «Ο Διονύσιος Χρηστίδης και η επανίδρυση της Μονής Σταυροβουνίου το 1889», ό.π., σ. 72-85· Κ. Παπαγεωργίου, *Η αναγεννησιακή αγιογραφία στην Κύπρο, τέλη 19ου και 20ός αιώνας*, ό.π., σ. 68-75· Αρ. Κουδουνάρη, *Βιογραφικόν Λεξικόν Κυπρίων, 1800-1920*, τ. Β', ό.π., σ. 880.

26. Βλ. «Βαρνάβας Ηγούμενος Σταυροβουνίου», *Φωνή της Κύπρου*, 21.2.1948· «Ηγούμενος Σταυροβουνίου Βαρνάβας», *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, 18.2.1948· «Πένθη», *Ελευθερία*, 18.2.1948· «Θάνατος», *Πάφος*, 19.2.1948· «Η κηδεία του Ηγουμένου Σταυροβουνίου», *Έθνος*, 20.2.1948· «Ηγούμενος Βαρνάβας», *Εφημερίς*, 21.2.1948· «Χρονικά», *Χριστιανική Αναγέννησις*, 1.3.1948 (τ. 4ος, τχ 85, σ. 79)· «Βαρνάβας Ηγούμενος Σταυροβουνίου», *Απόστολος Βαρνάβας* 9 (1948) 125.

μετέτρεψαν σε κοινόβιο με βάση το αγιορειτικό τυπικό και προϊστάμενο τον Δαμασκηνό²⁷. Το βαρύ κλίμα, όμως, των βουνών του Τροόδους κατέβαλε τον τελευταίο, που προσεβλήθη από πνευμονία και απεβίωσε το 1942, και υποχρέωσε τον Παΐσιο, ύστερα από κατηγορηματική προτροπή θεράποντος γιατρού, να επιστρέψει στη Μονή Σταυροβουνίου, όπου το κλίμα ήταν ηπιότερο. Ο Παΐσιος απεβίωσε το 1950²⁸.

Ιερομόναχος Μακάριος

Επίσης, στα μέλη της πρώτης αδελφότητας συγκαταλέγεται ο Ιερομόναχος Μακάριος, ο οποίος διακρινόταν για την απλότητα και την αγαθότητά του. Ο Μακάριος, συνδέθηκε ιδιαίτερα με τον γυναικείο μοναχισμό και υπήρξε ο πνευματικός των μοναζουσών των πρώτων γυναικείων Μονών, που λειτούργησαν στο νησί στα νεότερα χρόνια, αυτών της Μεταμόρφωσης Καϊμακλίου, στις αρχές του 20ού αιώνα, και του Αγίου Αντωνίου Δερύνειας, στα μέσα της δεκαετίας του 1930, καθώς και του Αγίου Γεωργίου του Αλαμάνου, όπου εγκαταβίωσαν οι Μοναχές του Αγίου Αντωνίου, ύστερα από πρόσκληση του Μητροπολίτη Κιτίου (1948-1950) και μετέπειτα Αρχιεπισκόπου Κύπρου (1950-1977) Μακαρίου Γ', το

---

27. Για τη μετατροπή της Μονής Τροοδίτισσας σε κοινόβιο και τον ρόλο, που διαδραμάτισαν οι Δαμασκηνός και Παΐσιος βλ. Κωστή Κοκκινόφτα, «Η Μονή της Τροοδίτισσας και η μετατροπή της σε κοινόβιο το 1939», *Επετηρίδα Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών* 31 (2005) 415-437.

28. Περισσότερα για τους Μοναχούς Δαμασκηνό και Παΐσιο βλ. Ιωάννη Τσικνόπουλλου, *Η Ιερά Μονή της Τροοδίτισσας*, Λευκωσία 1954, σ. 91· Γέροντος Ιωσήφ, *Πατερικές μορφές της Ι.Μ. Σταυροβουνίου Κύπρου και οι θλίψεις στην ζωή μας*, ό.π., σ. 12-15· Ηγουμένου Γερμανού, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 39· Ηγουμένου Αθανασίου, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 81· Γέροντος Ιωσήφ, *Οσίων μορφών αναμνήσεις*, ό.π., σ. 37-44· Πρωτοσυγκέλλου Δαμασκηνού, «Οι θεμελιωτές της κοινοβιακής ζωής της Μονής μας», στην έκδοση: *Ιεράς Μονής Τροοδίτισσας (έκδ.)*, *Η ουσία του Ορθόδοξου μοναχισμού*, Λεμεσός 1999, σ. 25-30· Κ. Κοκκινόφτα, «Ο Διονύσιος Χρηστίδης και η επανίδρυση της Μονής Σταυροβουνίου το 1889», ό.π., σ. 78-88.

1949²⁹. Όπως αναφέρεται, ήταν υποδειγματικός πνευματικός, σοβαρότατος και ιεροπρεπής, πλήρης αγάπης, ταπείνωσης, παιδικής απλότητας, ανεκτικότητας και ανεξικακίας.

Ο Σταυροβουνιώτης Ιερομόναχος υπήρξε επίσης πνευματικός και πολλών άλλων πιστών, τους οποίους στήριζε με αυταπάρνηση στις δυσκολίες της ζωής. Είναι χαρακτηριστική η μαρτυρία του έγκλειστου στο λεπροκομείο της Λευκωσίας Χρήστου Σάββα για την παραμυθία του προς τους εκεί ευρισκόμενους λεπρούς, που τον ανέμεναν για να εξομολογηθούν και να ακούσουν λόγο παρηγοριάς από «έναν αληθινόν λευίτη», όπως τον αναφέρει, ο οποίος διακρινόταν για «την απλότητα, την πραότητα, την αγαθότητα και τη γλυκύτητα με την οποία νουθετούσε». Προσθέτει επίσης ότι τους επέδειχνε πολλή αγάπη, αφήνοντας, όσους επιθυμούσαν, να ασπάζονται τη δεξιά του, παρά το γεγονός ότι την περίοδο αυτή η λέπρα εθεωρείτο μεταδοτική και ανίατη ασθένεια³⁰. Προς το τέλος της ζωής του δοκιμάστηκε και αυτός, όπως και οι προαναφερθέντες Διονύσιος και Βαρνάβας, από

---

29. Για την ιστορία του γυναικείου μοναχισμού στην Κύπρο βλ. Κωστή Κοκκινόφτα, «Ο γυναικείος μοναχισμός στην Κύπρο», *Εκκλησιαστικός Κήρυκας* 24 (2018) 90-120.

30. «Ὁ σεβαστός αὐτός πατήρ χαίρει ἐνταῦθα μεγάλης ἐκτιμήσεως... ὁ σεβασμός πρὸς αὐτόν ὄλων μας παραμένει ἀμείωτος, ἡ ἀπλότης του, ἡ πραότης του, ἡ ἀγαθότης του, ἡ γλυκύτης του, μέ τήν ὁποία νουθετεῖ, γνωρίζω ὅτι ἤλκυσε πολλούς εἰς τό μυστήριον τῆς θείας ἐξομολογήσεως· πολλάκις ἤκουσα ἀπό ὁμοιοπαθεῖς μου "ἐάν ἔλθει ὁ Μακάριος θά ἐξομολογηθῶ καί ἐγώ", καί ὅταν ἤρχετο ἐτήρουν τήν ὑπόσχεσίν των καί μοῦ τό ἀνέφερον μέ ἀνακούφισιν. Πολλάκις ἤλθε Κυριακήν, ἔψαλλε κατά τήν θείαν λειτουργίαν καί, τῇ συνενάσει τοῦ ἑφημερίου μας, ἔμεινε εἰς τήν ἐκκλησίαν ὅλην τήν ἡμέρα, ἐξομολογῶν καί προσφέρων τήν δεξιάν του, ἀνενδοιάστως, πρὸς ἀσπασμόν καί εἰς τόν πλέον βαρυσθενῆ λεπρόν». Βλ. Χρήστου Σάββα, *Ἡ ζωή μου στην κοιλάδα του Κλαυθμώνος*, Λευκωσία 1951-1954, σ. 256.

παρατεταμένη ασθένεια, την οποία υπέμεινε καρτερικά μέχρι τον θάνατό του, που συνέβη το 1957³¹.

Ηγούμενος Διονύσιος Β΄

Μία άλλη ξεχωριστή μορφή των μελών της πρώτης αδελφότητας της Μονής Σταυροβουνίου των νεότερων χρόνων ήταν ο μετέπειτα Ηγούμενος Διονύσιος Β΄, ο οποίος ασκούσε το διακόνημα του αγιογράφου. Ο Διονύσιος ήταν άνθρωπος προσευχής, ταπεινός και άκρως ασκητικός, και ακολουθούσε ένα ιδιαίτερα σκληρό πρόγραμμα νηστείας, όπου το αρτύσιμο φαγητό ήταν μόνο το λαδερό. Γι' αυτό και απείχε, όχι μόνο από το κρέας, αλλά και από πολλά άλλα είδη, όπως γαλακτοκομικά προϊόντα, αυγά και ψάρια. Το 1948, όταν ανέλαβε

---

31. Βλ. «Απεβίωσεν ο πνευματικός της Ιεράς Μονής Σταυροβουνίου Μακάριος», *Ελευθερία*, 12.9.1957. Περισσότερα για τον Ιερομόναχο Μακάριο βλ. Γέροντος Ιωσήφ, *Πατερικές μορφές της Ι.Μ. Σταυροβουνίου Κύπρου και οι θλίψεις στην ζωή μας*, ό.π., σ. 20-21· Ηγουμένου Γερμανού, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 40· Ηγουμένου Αθανασίου, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 77· Γέροντος Ιωσήφ, *Οσίων μορφών αναμνήσεις*, ό.π., σ. 45-49· Κωστή Κοκκινόφτα, «Ταπεινοί κληρικοί των χρόνων της Αγγλοκρατίας», *Επιστημονική Επετηρίς Κυπριακής Εταιρείας Ιστορικών Σπουδών* 7 (2005) 172-180· Του ιδίου, «Ο Διονύσιος Χρηστίδης και η επανίδρυση της Μονής Σταυροβουνίου το 1889», ό.π., σ. 88-90.

την ηγουμενία, όπως και ο προκάτοχός του, δεν θέλησε για λόγους ταπείνωσης να ιερωθεί, αλλά αρκέστηκε στο μέγα και αγγελικό σχήμα του Μοναχού. Απεβίωσε το 1952³².

Ιερομόναχος Κυπριανός

Στην πρώτη αδελφότητα της Μονής συναριθμήθηκε, μερικά χρόνια ύστερα από τον θάνατο του νέου κτήτορα, Διονυσίου Χρηστίδη, και ο Ιερομόναχος Κυπριανός, ο οποίος είχε το διακόνημα του αγιογράφου, καθώς και του πνευματικού της αδελφότητας και των πολυπληθών προσκυνητών. Σύμφωνα με σχετικές μαρτυρίες, υπήρξε πρότυπο ασκητικότητας Μοναχού και άριστου εξομολόγου, ο οποίος με τον τρόπο του βίου και τις παραινέσεις του επέδρασε σε μεγάλο βαθμό στην εξέλιξη της πνευματικής πορείας, όσων εξομολογούνταν κοντά του. Αναφέρεται επίσης ότι, κατά τη διάρκεια της καθημερινής εργασίας του, προσευχόταν αδιαλείπτως και ότι εφαρμόζε ένα αυστηρότατο καθημερινό πρόγραμμα, που περιλάμβανε ελάχιστες ώρες ύπνου και πολλές ώρες αφιερωμένες στην εργασία, τη μελέτη και τη συνεχή προσευχή. Γι' αυτόν, όπως και τον Ηγούμενο Διονύσιο Β', το αρτύσιμο φαγητό ήταν μόνο το λαδερό, ενώ η ακτημοσύνη του υπήρξε παροιμιώδης, αφού ουδέποτε επεδίωξε να αποκτήσει οτιδήποτε, το οποίο θα διευκόλυνε τη ζωή του, και κυκλοφορούσε με ένα τριμμένο ράσο και παντόφλες, αντί για παπούτσια. Επίσης, λειτουργούσε καθημερινά με πολλή ευλάβεια και κατάνυξη. Στις δε μακρές μοναστηριακές ακολουθίες παρευρισκόταν

---

32. Βλ. «Ηγούμενος Σταυροβουνίου Διονύσιος», *Ελευθερία*, 4.6.1952. Περισσότερα για τον Ηγούμενο Διονύσιο Β' βλ. Γέροντος Ιωσήφ, *Πατερικές μορφές της Ι.Μ. Σταυροβουνίου Κύπρου και οι θλίψεις στην ζωή μας*, ό.π., σ. 15-20· Ηγουμένου Γερμανού, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 40· Ηγουμένου Αθανασίου, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 54-55· Γέροντος Ιωσήφ, *Οσίων μορφών αναμνήσεις*, ό.π., σ. 31-36· Ιεράς Μονής Σταυροβουνίου (έκδ.), *Η Ιερά Μονή Σταυροβουνίου. Ιστορία - Αρχιτεκτονική - Κειμήλια*, ό.π., σ. 168-169· Κ. Κοκκινόφτα, «Ο Διονύσιος Χρηστίδης και η επανίδρυση της Μονής Σταυροβουνίου το 1889», ό.π., σ. 92-93· Κ. Παπαγεωργίου, *Η αναγεννησιακή αγιογραφία στην Κύπρο, τέλη 19ου και 20ός αιώνας*, ό.π., σ. 84-87· Οικονόμου Κυριάκου Χαραλάμπους, *Γαλάτα, εκκλησιαστική και ιστορική καταγραφή*, Γαλάτα 2015, σ. 72-80· Αρ. Κουδουνάρη, *Βιογραφικόν Λεξικόν Κυπρίων, 1800-1920*, τ. Β', ό.π., σ. 771-772.

πάντοτε όρθιος και ουδέποτε καθόταν, παρά τη σωματική καταπόνησή του στις διάφορες γεωργικές ασχολίες, που ουδέποτε παραμελούσε.

Από τον βίο του πληροφορούμαστε ακόμη, ότι όταν αντιμετώπιζε δύσκολες επιλογές στη ζωή του, άφηνε την τελική κατάληξή τους στην πρόνοια του Θεού. Για παράδειγμα, κατά τη δεκαετία του 1920, κατέφυγε στο Άγιον Όρος, για διάφορους λόγους, που σχετίζονταν με την οικονομική επιβίωση της Μονής Σταυροβουνίου. Στη συνέχεια, όμως, όταν τα οικονομικά προβλήματα της Μονής ξεπεράστηκαν, βρέθηκε ενώπιον του διλήμματος να συνεχίσει εκεί τη μοναστική του ζωή ή να επιστρέψει στη Μονή της μετανοίας του. Έγραψε τότε σε δύο χαρτάκια τις αντίστοιχες επιλογές και τα τοποθέτησε πίσω από την εικόνα της Παναγίας και, αφού προσευχήθηκε θερμά, ανέσυρε τυχαία το ένα, που έγραφε «Μονή Σταυροβουνίου», οπότε θεώρησε ότι αυτό ήταν το θείο θέλημα και επέστρεψε στην Κύπρο³³.

Αναφέρεται ακόμη ότι είχε καλή γνώση των θεολογικών συγγραμμάτων και των πατερικών κειμένων, που αποτελούσαν οδοδείκτη της ταπεινής ζωής του. Ωστόσο, απέφευγε να συμμετέχει σε συνομιλίες και συζητήσεις, εκτός αν ήταν για κάτι πνευματικό, και αυτό μόνο στις περιπτώσεις που ερωτάτο. Προς το τέλος της ζωής του δοκιμάστηκε από επώδυνη ασθένεια, την οποία υπέμεινε καρτερικά και χωρίς διαμαρτυρία. Απεβίωσε το 1955³⁴, αφήνοντας μνήμη ασκητικότατου και χαρισματικού Μοναχού, ο οποίος έζησε «εν προσευχή και μετανοία», στηρίζοντας με πολλή αγάπη όσους κατέφευγαν κοντά του.

Όπως διαπιστώνεται από τη μελέτη του βίου τους, τα μέλη της πρώτης αδελφότητας της Μονής Σταυροβουνίου θεμελίωσαν το μοναχικό τους ιδεώδες στις αρετές της προσευχής,

---

33. Γέροντος Ιωσήφ, *Οσίων μορφών αναμνήσεις*, ό.π., σ. 58.

34. Βλ. «Πένθη», *Κύπρος*, 7.2.1955. Περισσότερα για τον Ιερομόναχο Κυπριανό βλ. Γέροντος Ιωσήφ, *Πατερικές μορφές της Ι.Μ. Σταυροβουνίου Κύπρου και οι θλίψεις στην ζωή μας*, ό.π., σ. 21-35· Ηγουμένου Γερμανού, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 40· Ηγουμένου Αθανασίου, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, ό.π., σ. 76-77· Γέροντος Ιωσήφ, *Οσίων μορφών αναμνήσεις*, ό.π., σ. 51-66· Κ. Κοκκινόφτα, «Ο Διονύσιος Χρηστίδης και η επανίδρυση της Μονής Σταυροβουνίου το 1889», ό.π., σ. 93-100· Κ. Παπαγεωργίου, *Η αναγεννησιακή αγιογραφία στην Κύπρο, τέλη 19ου και 20ός αιώνας*, ό.π., σ. 88-92· Αρ. Κουδουνάρη, *Βιογραφικόν Λεξικόν Κυπρίων, 1800-1920*, τ. Β', ό.π., σ. 772-773.

της ταπεινώσης, της υπομονής, της πραότητας, της ακτημοσύνης και της εργατικότητας. Βασική επιδίωξή τους ήταν να ζουν στην αφάνεια και να αποφεύγουν κάθε είδους προβολή ή επίδειξη, με αποτέλεσμα να γίνονται με την απλότητά τους παράδειγμα αγωνιζόμενου Χριστιανού για τους προσκυνητές. Επίσης, παρά το γεγονός ότι αντιμετώπιζαν πολλές και δύσκολες καταστάσεις στην πνευματική τους πορεία, όπως ο Διονύσιος Χρηστίδης την ανακαίνιση της Μονής, ο Βαρνάβας τα μεγάλα οικονομικά προβλήματα και το ημερολογιακό ζήτημα, και τις πολύωρες και απαιτητικές εργασίες στους κήπους και στα άλλα διακονήματα όλοι οι υπόλοιποι, εντούτοις παρέμεναν πάντοτε συνεπείς στην τήρηση του μοναχικού τους κανόνα και τη συμμετοχή τους στις κατανυκτικές ακολουθίες και τις πολύωρες αγρυπνίες. Με τον τρόπο αυτό του βίου τους, οι πιστοί αντιλαμβάνονταν ότι κάθε Χριστιανός, ταυτόχρονα με τις πολλές και ποικίλες υποχρεώσεις του, πρέπει να ακολουθεί και ένα πρόγραμμα για να έχει πνευματική προκοπή. Επίσης, ότι πρέπει να ζει απλά, λιτά και ταπεινά, και να ασκείται πνευματικά, δηλαδή να νηστεύει, να προσεύχεται, να μελετά τις Γραφές και τους βίους των Αγίων, να συμπεριφέρεται με ανιδιοτέλεια και φιλανθρωπώς, να εξομολογείται και να μετέχει της θείας ευχαριστίας. Αυτή ήταν και η μεγάλη συνεισφορά τους στον τόπο μας.

Δημοσιεύτηκε στον τόμο: Ιεράς Μητροπόλεως Τριμυθούντος (έκδ.), *Ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς και ο Ησυχασμός, Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου, Ιερά Μητρόπολις Τριμυθούντος (1-3 Ιουλίου 2022)*, Ιδάλιο 2024, σ. 217-233.